

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди**

Фізико-математичний факультет

**Збірник тез доповідей учасників
XX Всеукраїнської науково-методичної конференції
здобувачів вищої освіти та молодих вчених
«НАУМОВСЬКІ ЧИТАННЯ», присвяченої
300-річчю з дня народження Григорія Сковороди**

3-4 листопада 2022 року

Харків – 2022

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Бойчук Юрій доктор педагогічних наук, професор, завідувач ректор ХНПУ імені Г. С. Сковороди (Голова оргкомітету);

Бережна Світлана доктор філософських наук, професор, проректор з наукової, інноваційної і міжнародної діяльності ХНПУ імені Г. С. Сковороди (заступник Голови оргкомітету);

Пономарьова Наталія доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри інформатики, декан фізико-математичного факультету ХНПУ імені Г.С. Сковороди (заступник Голови оргкомітету);

Жерновникова Оксана доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди; кафедри математики ХНПУ імені Г. С. Сковороди (заступник Голови оргкомітету);

Сіра Ірина доцент кафедри математики ХНПУ імені Г. С. Сковороди, (секретар оргкомітету);

Боярська-Хоменко Анна доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Олефіренко Надія доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри інформатики ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Масич Віталій доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри фізики ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Басенко Ольга здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, в. о. голови студентської ради фізико-математичного факультету;

Худас Анна здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, голова волонтерського комітету студентської ради фізико-математичного факультету.

Рекомендовано вченою радою фізико-математичного факультету Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
протокол № 7 від 31 січня 2023 р.

Затверджено редакційно-видавничою радою
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
Протокол № 2 від 15 лютого 2023 р.

Матеріали XX науково-методичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених «Наумовські читання», присвяченої 300-річчю з дня народження Григорія Сковороди [Електронний ресурс] (3-4 листопада 2022 р., м. Харків) / за заг. ред. Жерновникової О.А. / ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. Харків : ХНПУ, 2022. – 436 с.

©Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди

ЗМІСТ

Наумовські читання як квінтесенція ідеї «навчання через дослідження» у підготовці майбутніх учителів

Наталія Пономарьова, декан фізико-математичного факультету ХНПУ імені Г. С. Сковороди.....23

Зоря Валентина Дмитрівна: особистість, педагог, дослідник, організатор

Людмила Білоусова, професорка.....26

Освітньо-виховна місія Наумовських читань

Світлана Золотухіна, професорка кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди.....29

Видатні діячі кафедри фізики

Євген Малець, професор кафедри фізики і хімії ХНПУ імені Г. С. Сковороди.....32

Організація педагогічної підтримки здобувачів освіти в процесі вивчення математики

Юлія Простакова, доцент кафедри математики ХНПУ імені Г. С. Сковороди.....35

Культурно-історичне середовище навчання математики

Ірина Сіра, доцент кафедри математики ХНПУ імені Г. С. Сковороди.....38

Розробка дидактичних матеріалів для навчання школярів основ програмування в середовищі SCRATCH

Віра Андрієвська, доцент кафедри інформатики ХНПУ імені Г. С. Сковороди, **Анастасія Давіденко**, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ХНПУ імені Г. С. Сковороди. 41

МАТЕМАТИЧНІ СТУДІЇ (ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА)

Форми та методи реалізації модельної програми «Математика. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Мерзляк А.Г., Номіровський Д.А., Пихтар М.П., Рубльов Б.В., Семенов В.В., Якір М.С.)

Оксана Жерновникова, завідувачка кафедри математики ХНПУ імені Г. С. Сковороди; **Євгенія Антонєць**, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти ХНПУ імені Г. С. Сковороди). 44

**NAUMOV'S READINGS AS THE QUINTESSENCE
OF THE IDEA OF «LEARNING THROUGH RESEARCH»
IN THE TRAINING OF FUTURE TEACHERS**

Abstract. The article is devoted to the history of the Naumov readings - scientific and Methodical Conference of Higher Education students and young scientists. The stages of the professional biography of I.O. Naumov are given. The chronology of the conference topics is covered. The concept of preparation and the model of the conference are revealed.

Keywords: H.S. Skovoroda KhNPU, Faculty of Physics and Mathematics, Department of Mathematics, Ivan Oleksandrovych Naumov, Naumov's readings, student scientific work.

УДК 378.096 (09)

Білоусова Л.І.

**ЗОРЯ ВАЛЕНТИНА ДМИТРІВНА:
ОСОБИСТІТЬ, ПЕДАГОГ, ДОСЛІДНИК, ОРГАНІЗАТОР**

Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди

Анотація. Стаття присвячена вшануванню пам'яті Зорі Валентини Дмитрівни (12 серпня 1947 р. – 21 лютого 2022 р.), кандидата фізико-математичних наук, доцента, провідного викладача кафедри математики, з 1987 р. по 2015 р. заступниці декана фізико-математичного факультету ХНПУ імені Г.С. Сковороди з наукової роботи.

Ключові слова: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, фізико-математичний факультет, кафедра математики, наукова робота, історико-математичні дослідження, Зоря Валентина Дмитрівна.

Наумовські читання, наукові збори, присвячені пам'яті Наумова Івана Олександровича (1923-1991), прекрасної людини, математика - дослідника і

педагога, який упродовж довгих років був проректором з наукової роботи в нашому університеті та очолював кафедру математики, започаткувала **Валентина Дмитрівна Зоря** (12 серпня 1947 р. – 21 лютого 2022 р.), яку без перебільшення можна назвати Людиною факультету – з великої літери.

Валентина Дмитрівна у 1964 році прийшла на фізико-математичний факультет тоді Харківського державного педагогічного інституту навчатися за спеціальністю «Математика», і з того часу не покидала

його, весь її трудовий шлях нерозривно пов'язаний з кафедрою математики.

Вона була помітною студенткою - і за відмінною успішністю, і за організаторськими здібностями. За роки студентства їй довелося бути старостою групи, заступником секретаря комсомольської організації університету з навчально-виховної роботи, кандидатом у члени обкому комсомолу.

У 1971 році Зоря В.Д. вступила до аспірантури. Її науковий керівник Шестопалов Віктор Петрович розгорнув новий напрям досліджень у галузі радіофізики, і Валентині Дмитрівні довелось самотійно долати неабиякий розрив між отриманою освітою і новою тематикою, бо потрібні були і ґрунтовні теоретичні знання з математичної фізики, і програмістські вміння. У 1979 році вона успішно захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата фізико-математичних наук, а в 1983 році отримала звання доцента.

На фізико-математичному факультеті Зоря В.Д. розпочала роботу з 1979 року: спочатку на кафедрі елементарної математики і методики математики, а з 1985 р. – на кафедрі математики. Вона блискуче викладала курси геометрії, за роки роботи на факультеті читала також алгебру і теорію чисел, інформатику, спецкурси, вибрані питання шкільного курсу математики, керувала курсовими, дипломними, науково-дослідницькими роботами, педагогічною практикою студентів (Дейніченко, 2017). У методичному здобутку Зорі В.Д. понад 40 посібників та методичних рекомендацій для вищої школи. Її сумлінна педагогічна праця відзначена грамотами Міністерства освіти і науки України, почесною відзнакою «Відмінник освіти України», грамотами університету.

З 1987 року і до завершення трудової діяльності вона була заступником декана фізико-математичного з наукової роботи, її організатором. Як зазначалося, саме вона була одним із ініціаторів і організаторів проведення щорічних науково-методичних конференцій «Наумовські читання», започаткованих у 2003 р., координувала проведення усіх наукових заходів на базі факультету і, зокрема, студентських олімпіад та конкурсів всеукраїнського рівня. Валентина Дмитрівна багато сил віддала редакційній діяльності, вона була членом редколегії і одним із засновників факультетського збірника наукових праць «Науково-дослідна робота студентів як чинник удосконалення професійної підготовки майбутнього вчителя». Брала участь у підготовці матеріалів до вагомих університетських видань за загальною редакцією академіка І.Ф. Прокопенка: навчального посібника з народознавства «Харків – моя мала Батьківщина» (2003); монографії «Вища педагогічна освіта і наука України: історія, сьогодення та перспективи розвитку. Харківська область» (2009); колективної монографії «Наукові школи Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди» (2014) (Наукові школи, 2014).

На початку науково-педагогічної діяльності певний час радіофізичний напрям Зоря В.Д. поєднувала з математико-методичним, багато уваги приділяла популяризації наукових досягнень, була головою фізико-математичної секції університетського наукового товариства «Знання».

Пізніше доміантним у її наукових пошуках став історико-математичний напрям. Окремий напрям її досліджень пов'язаний з історією рідного факультету, Глибоко вдячна своїм учителям, вона низку праць присвятила діяльності Наумова Івана Олександровича, Жихаря Миколи Андрійовича, Жовнірів Якова Михайловича, Шестопалова Віктора Петровича.

Особливо слід відзначити її велику роль у появі спеціального випуску збірника, який був цілком присвячений історії факультету – «Історія фізико-математичного факультету ХНПУ імені Г.С. Сковороди: документи, нариси, спогади» (Історія, 2017). У цьому виданні Зоря В.Д. була автором та співавтором восьми статей, присвячених висвітленню історії фізико-математичного факультету, глибокому аналізу досвіду студентської наукової роботи, видатним діячам та випускникам факультету.

Власну активну наукову діяльність Валентина Дмитрівна ніколи не припиняла, навіть і після виходу на пенсію. Вона завжди відчувала себе причетною до життя факультету, цікавилася новинами, була якнайпершим читачем факультетських видань, газети Учитель, слідувала за публікаціями про життя факультету та університету в інтернет-мережах.

Зоря В.Д. ретельно накопичувала і зберігала відомості про всі наукові заходи, у яких брали участь наші студенти. Вона залишила чудовий дарунок факультету - обсяжний архів накопичених нею документальних свідочств про його історію, здобутки і досягнення його випускників. Ці матеріали потребують свого вивчення, стануть цінною допомогою тим, хто спрямовуватиме свої дослідження в історико-педагогічній площині. З багатьма випускниками вона підтримувала особисті зв'язки, листувалася. Хотілося б, щоб ця надзвичайно важлива робота набула належного розвитку на факультеті, адже багатьма своїми випускниками факультет може пишатися.

Один з таких випускників 1976 року, спадщиною якого опікувалася В.Д. Зоря в останній період життя, – Курганов Сергій Юрійович (1954-2021). Його ім'я вписано в історію освіти як видатного педагога сучасності, співавтора одного з десяти найзначніших досягнень педагогіки – «школи діалога культур». Сергій був відданий педагогічній праці, багато років він був учителем у харківській гімназії «Очаг». Його книги широко відомі, а найбільшого розповсюдження набула чудова книга, настільна для численних дослідників і вчителів – «Ребёнок и взрослый в учебном диалоге». Свою останню книгу Сергій Юрійович не завершив, її рукопис він довірив саме Зорі Валентині Дмитрівні. На превеликий жаль, обидва вони передчасно пішли з життя. У 2021 році Сергій Юрійович, а через рік - Валентина Дмитрівна. Це сталося 21 лютого 2022 року, за три дні до початку російської агресії. Саме це не дало змоги тим, хто знав і цінував Валентину Дмитрівну, проводити її в останню путь.

Зоря Валентина Дмитрівна була професіоналом вищого гатунку, виключно порядною людиною, турботливою жінкою та матір'ю, вірним другом. Дуже скромна за життя, саме так і пішла з нього. Але пам'ять про неї завжди зберігатиметься на фізико-математичному факультеті, і кожного року, розпочинаючи Наумовські читання, згадуватимуть про неї – Людину

факультету, яка їх започаткувала.

Список використаних джерел:

1. Дейніченко Т.І., Рогова О.В., Стяглик Н.І. Про історію та сучасність кафедри математики. Історія фізико-математичного факультету ХНПУ імені Г.С. Сковороди: документи, нариси, спогади. – Х., 2017. С.41-79

2. Наукові школи Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди : колективна монографія / за заг. ред. акад. І. Ф. Прокопенка; авт. колектив О. А. Андрущенко, Л. І. Білоусова, В. Я. Білоцерківський та ін. – Х. : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2014. С. 166.

3. Історія фізико-математичного факультету ХНПУ імені Г.С. Сковороди: документи, нариси, спогади. – Х., 2017. URL: <https://kafinfo.org.ua/images/stories/Zbornik-full/history%20of%20facultet.pdf> (дата звернення 01.10.2022 р.)

Bilousova L.I.

**ZORYA VALENTINA DMYTRIVNA:
PERSONALITY, TEACHER, RESEARCHER, ORGANIZER**

Abstract. The article is dedicated to honoring the memory of Zora Valentina Dmitrivna (August 12, 1947 - February 21, 2022), candidate of physical and mathematical sciences, associate professor, leading teacher of the Department of Mathematics, from 1987 to 2015, deputy dean of the Faculty of Physics and Mathematics H.S. Skovoroda KhNPU for scientific work.

Keywords: H.S. Skovoroda KhNPU, Faculty of Physics and Mathematics, Department of Mathematics, scientific work, historical and mathematical research, Zorya Valentina Dmitrivna.

Золотухіна С.Т.

ОСВІТНЬО-ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ НАУМОВСЬКИХ ЧИТАНЬ
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Анотація. У статті розкривається сутність та зміст освітньо-виховного потенціалу традиційного освітянського заходу для фізико-математичного факультету Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. Доведено освітньо-виховну місію конференції «Наумовські читання» у формуванні особистості майбутніх учителів. З'ясовано, що «Наумовські читання» - дієвий спосіб духовно-інтелектуального розвитку студентів, аспірантів та викладачів.

Ключові слова: освітньо-виховний потенціал, «Наумовські читання», освітні заходи, педагоги-наставники, факультет.